

Usnesení Nejvyššího soudu SSR ze dne 22.07.1971, sp. zn. 4 Co 44/71, ECLI:CZ:NS:1971:4.CO.44.1971.1

Číslo: 35/1972

Právní věta: Prevzatím dieťaťa do starostlivosti nahradzujúcej starost. rodičov (§ 33 ods. 2 zákona č. 101/1964 Zb.) nie je mienené osvojenie dieťaťa. Na splnenie podmienky podľa ust. § 33 ods. 2 zákona č. 101/1964 Zb. nie je predpokladom súdne rozhodnutie o zverení dieťaťa do výchovy iného občana (§ 45 ods. 1 Zák. o rod.) postačuje aj faktický výkon starostl. o dieťa, a to za predpokladu, že táto starostlivosť nahradzuje starostlivosť rodičov. Neplnenie vyživovacej povinnosti rodičmi nestačí na priznanie nároku na sirotsky dôchodok. Ak ďalšie trvanie nároku na sirotsky dôchodok je podmienené nemožnosťou rodičov zabezpečiť výživu dieťaťa. Z hľadiska splnenia podmienok ust. § 33 ods. 2 zákona č. 101/1964 Zb. je rozhodujúca doba, kedy osoba, na ktorú bolo dieťa výživou prevážne odkázané, zomrela. Nositeľom nároku na sirotsky dôchodok je samo dieťa, a pokiaľ toto nemá spôsobilosť vlastnými úkonmi nadobúdať práva, musí ho v konaní zastupovať zákonný zástupca.

Soud: Nejvyšší soud SSR

Datum rozhodnutí: 22.07.1971

Spisová značka: 4 Co 44/71

Číslo rozhodnutí: 35

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Důchod, Sociální zabezpečení, Výchova dítěte, Výživné dítěte

Předpisy: 94/1963 Sb. § 45

§ 15

§ 16

§ 224

§ 226 101/1964 Sb. § 7

§ 33 71/1967 Sb. § 14

§ 85 99/1963 Sb. § 221

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 35/1972 sb. rozh.

Prevzatím dieťaťa do starostlivosti nahradzujúcej starostlivosť rodičov (§ 33 ods. 2 zákona č. 101/1964 Zb.) /1/ nie je mienené osvojenie dieťaťa.

Na splnenie podmienky podľa ustanovenia § 33 ods. 2 zákona č. 101/1964 Zb. nie je predpokladom

súdne rozhodnutie o zverení dieťaťa do výchovy iného občana (§ 45 ods. 1 Zák. o rod.); postačuje aj faktický výkon starostlivosti o dieťa, a to za predpokladu, že táto starostlivosť nahrádza starostlivosť rodičov.

Neplnenie vyživovacej povinnosti rodičmi nestačí na priznanie nároku na sirotsky dôchodok, ak sú rodičia schopní zabezpečiť výživu dieťaťa. Ak ďalšie trvanie nároku na sirotsky dôchodok je podmienené nemožnosťou rodičov zabezpečiť výživu dieťaťa.

Z hľadiska splnenia podmienok ustanovenia § 33 ods. 2 zákona č. 101/1964 Zb. je rozhodujúca doba, kedy osoba, na ktorú bolo dieťa výživou prevážne odkázané, zomrela.

Nositeľom nároku na sirotsky dôchodok je samo dieťa, a pokiaľ toto nemá spôsobilosť vlastnými úkonmi nadobúdať práva, musí ho v konaní zastupovať zákonný zástupca.

(Uznesenie Najvyššieho súdu SSR z 22. 7. 1971, [4 Co 44/71](#))

Správa dôchodkov v Bratislave zamietla žiadosť navrhovateľa o sirotsky dôchodok s odôvodnením, že nie sú splnené podmienky ustanovenia § 33 ods. 2 zákona č. 101/1964 Zb., lebo navrhovateľ nepreukázal, že by bol v čase smrti R. Š. na neho prevažne odkázaný výživou, ktorú nemohli zo závažných príčin zabezpečiť navrhovateľovi rodičia.

Krajský súd v Bratislave vyhovel opravnému prostriedku navrhovateľa, rozhodnutie Správy dôchodkov zrušil a v odôvodnení svojho uznesenia uviedol, že navrhovateľ bol v starostlivosti nebohého R. Š., nahrádzajúcej starostlivosť rodičov. Rodičia navrhovateľa sa nemohli zo závažných dôvodov starať o jeho výchovu, pretože išlo o početnejšiu rodinu s malým príjmom, naproti tomu R. Š. a jeho manželka boli bezdetní a mohli lepšie zabezpečiť navrhovateľa po stránke hmotnej i výchovnej.

Správa dôchodkov podala proti uzneseniu súdu prvého stupňa odvolanie a namietala nesprávnosť úsudku tohto súdu o materiálnych podmienkach výživy navrhovateľa, účelovosť postupu vdovy po R. Š. a procesné pochybenia súdu v otázke zastúpenia účastníka konania, ďalej v otázke zistenia skutočného stavu veci, ako aj v otázke nedodržania ustanovenia § 159 ods. 3 O. s. p.

Najvyšší súd SSR uznesenie súdu prvého stupňa zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

Z odôvodnenia:

Podľa ustanovenia § 33 ods. 2 zákona č. 101/1964 Zb. patrí sirotsky dôchodok aj dieťaťu, ak zomrel pracovník (dôchodca), ktorý prevzal dieťa do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov, a dieťa bolo v čase jeho smrti na neho prevažne odkázané výživou, ktorú dieťaťu nemôžu zo závažných príčin zabezpečiť jeho rodičia. Medzi základné podmienky nároku treba preto v takom prípade zahrnúť prevzatie dieťaťa do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov, ďalej prevažnú odkázanosť dieťaťa výživou na osobu, ktorá nahrádza starostlivosť rodičov, a napokon závažnými príčinami odôvodnenú nemožnosť rodičov zabezpečiť výživu dieťaťa.

Z uvedených podmienok mal súd prvého stupňa čiastočne podložené splnenie prvej podmienky (prevzatie dieťaťa do starostlivosti nahrádzajúcej starostlivosť rodičov), a to potvrdeniami MNV v Z. B. z 12. 8. 1970 a 20. 10. 1970. Nakoľko dieťa bolo vychovávané v B., bolo potrebné overiť si otázku výkonu osobnej starostlivosti v rozsahu nahrádzajúcom starostlivosť rodičov i u príslušného orgánu národného výboru v B. V tom smere treba dodať, že stanovisko Správy dôchodkov, podľa ktorého podmienka prevzatia starostlivosti by bola splnená iba osvojením dieťaťa, nemá oporu v zákone.

Pojem prevzatie starostlivosti nahradzujúcej starostlivosť rodičov je širší než osvojenie (porovn. napr. § 7 ods. 1 písm. d/ zákona č. 101/1964 Zb.). Ak by zákonodarca bol mal na zreteli iba deti osvojené, bolo by ustanovenie § 33 ods. 2 citovaného zákona nadbytočné, lebo deti osvojené sú zahrnuté v odseku 1 citovaného ustanovenia. Pre splnenie uvedenej podmienky nie je nevyhnutné ani súdne rozhodnutie o zverení dieťaťa do výchovy iného občana (§ 45 ods. 1 Zák. o rod.). Podmienky ustanovenia § 33 ods. 2 zákona č. 101/1964 Zb. môžu byť splnené čo len faktickým výkonom starostlivosti o dieťa, a to za predpokladu, že táto starostlivosť skutočne nahradzuje starostlivosť rodičov a je v úzkej súvislosti s ďalšími podmienkami, najmä s podmienkou závažných príčin na strane rodičov.

V tomto smere však skutkové zistenie súdu prvého stupňa bolo neúplné. Tak predovšetkým neboli vôbec vypočítaní rodičia dieťaťa a súd nemal teda k dispozícii ich vlastné stanovisko k veci. Ďalej súd prvého stupňa príliš všeobecne poukázal na príjmy otca navrhovateľa v priebehu celého desaťročia a neuvážil, že z hľadiska ustanovenia § 33 ods. 2 zákona č. 101/1964 Zb. je významný iba čas smrti R. Š., lebo práve k tomuto času sa viaže podmienka odkázanosti navrhovateľa na jeho starostlivosť a nemožnosti zabezpečenia jeho výživy zo strany rodičov. Pritom nestačí len vzájomné porovnanie možností, zdôraznené súdom prvého stupňa odkazom na lepšie zabezpečenie navrhovateľa v rodine R. Š., ale podmienkou nároku na sirotsky dôchodok je závažnými príčinami podložená nemožnosť rodičov zabezpečiť výživu a prevažná odkázanosť dieťaťa na osobu poskytujúcu starostlivosť, ktorá nahradzuje starostlivosť rodičov. Súd prvého stupňa mal preto podrobne zistiť rozsah odôvodnených potrieb navrhovateľa, ako aj schopnosti a možnosti navrhovateľových rodičov k 15. 6. 1968, posúdiť ich podľa zásad ustanovení § 85 a nasl. Zák. o rod. a potom – za predpokladu, že by i vtedy bol došiel k záveru o nemožnosti rodičov navrhovateľa zabezpečovať výživu navrhovateľa zo závažných príčin – zistiť aj to, či bol navrhovateľ prevažne odkázaný na výživu R. Š. Faktické neplnenie vyživovacej povinnosti zo strany rodičov pri súčasnej ich možnosti túto výživu zabezpečiť by na priznanie nároku na sirotsky dôchodok nepostačovalo.

Z povahy tejto výnimočnej dávky potom vyplýva, že i ďalšie trvanie nároku na sirotsky dôchodok je podmienené nemožnosťou rodičov zabezpečiť výživu dieťaťa; preto bolo treba prihliadnúť aj na prípadné zmeny v rozsahu odôvodnených potrieb dieťaťa a v majetkových a zárobkových pomeroch jeho rodičov od 15. 6. 1968 do dňa rozhodnutia súdu. Ani v tom smere si súd prvého stupňa nezadovážil potrebné podklady a napokon neprihliadol ani na to, že navrhovateľ vykonáva podľa oznámenia Technického učilišťa v L. M. z 25. 11. 1970 od 1. 8. 1970 vojenskú základnú službu.

Z procesného hľadiska treba pripomenúť, že sirotsky dôchodok patrí dieťaťu (§ 33 ods. 1, 2 zákona č. 101/1964 Zb.). To znamená, že nositeľom nároku je samo pozostalé dieťa; pokiaľ nemá spôsobilosť vlastnými úkonmi nadobúdať práva, musí ho v konaní zastupovať zákonný zástupca (§ 94 zákona č. 101/1964 Zb., § 14 ods. 1, § 15 a § 16 ods. 1 zákona č. 71/1967 Zb.). Kto je zákonným zástupcom dieťaťa, treba posúdiť podľa Zákona o rodine. Podľa ustanovenia § 36 Zák. o rod. sú zákonnými zástupcami dieťaťa rodičia, pokiaľ majú spôsobilosť na právne úkony, neboli pozbavení výkonu rodičovských práv a ak nejde o prípad možnej kolízie záujmov. Nakoľko navrhovateľ dosiahol plnoletosť až 12. 11. 1970, keď dovŕšil 18. rok svojho veku, mal súd prvého stupňa pred uvedeným dňom v rámci podmienok konania skúmať i otázku procesnej spôsobilosti navrhovateľa a jeho zastúpenia. Pokiaľ konal s vdovou po R. Š., ktorá sa iba sama označovala za zástupkyňu navrhovateľa, dopustil sa chyby konania, ktorá mohla mať vplyv na rozhodnutie. Toto pochybenie nebolo napravené ani po 12. 11. 1970, keď súd prvého stupňa ďalej konal s vdovou po R. Š., hoci nepredložila od navrhovateľa splnomocnenie.

Súd prvého stupňa si ďalej nepovšimol odporkyňou uplatnené námietky veci rozsúdenej. Odporkyňa v tom smere poukazovala na skutočnosť, že žiadosť o sirotsky dôchodok už bola právoplatne zamietnutá. Táto námietka taktiež nebola v konaní dodatočne objasnená.

Z týchto dôvodov odvolací súd napadnuté uznesenie súdu prvého stupňa podľa ustanovenia § 221 ods. 1 písm. a/ a ods. 2 O. s. p. zrušil a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie, lebo bez odstránenia vytýkaných pochybení nemožno o veci spoľahlivo rozhodnúť a doplnenie konania odvolacím súdom by išlo nad rámec uvedený v ustanovení § 213 ods. 2 O. s. p.

Úlohou súdu prvého stupňa bude konanie v naznačenom smere doplniť a potom o veci znova rozhodnúť, pričom bude viazaný právnym názorom odvolacieho súdu (§ 226 O. s. p.). V novom rozhodnutí rozhodne súd prvého stupňa podľa ustanovenia § 224 ods. 3 O. s. p. i o prípadnej náhrade trov konania.

1) úplné znenie zákona so zmenami a doplnkami bolo vyhlásené pod č. 5/1972 Zb.